

**АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ,
МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 347

Хома В. О., к.ю.н., доцент, заступник завідувача
відділу наукових досліджень з правових
питань митної справи ДНДІМС;
Молдован Е. С., к.держ.упр., с.н.с.,
відділу наукових досліджень з правових
питань митної справи ДНДІМС

**Проблеми імплементації норм європейського
законодавства з питань митного забезпечення
дотримання прав інтелектуальної власності**

Стаття присвячена аналізу проблем імплементації норм європейського законодавства з питань митного забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності у вітчизняне законодавство задля окреслення шляхів їх розв'язання. На основі такого аналізу доведена недоцільність механічного калькування положень окремих європейських нормативно-правових актів в українське правове поле у зв'язку із відмінностями вітчизняного та європейського праворозуміння. Запропоновані загальні напрямки вирішення даних проблем.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, об'єкт інтелектуальної власності, європейське законодавство, імплементація.

Стаття посвящена анализу проблем имплементации норм европейского законодательства по вопросам предоставления обеспечения соблюдения прав интеллектуальной собственности в отечественное законодательство с целью определения путей их решения. На основе такого анализа доказана нецелесообразность механического копирования положений отдельных европейских нормативно-правовых актов в украинское правовое поле в связи с различиями отечественного и европейского правопонимания. Предложены общие направления решения данных проблем.

Ключевые слова: право интеллектуальной собственности, объект интеллектуальной собственности, европейское законодательство, имплементация.

The article is devoted to the analysis of problems of implementation of European laws' rules on customs providing of intellectual property rights into native laws to formulate ways of solving these problems. It is shown unreasonableness of mechanical copying of rules of some European legal acts into Ukrainian legal framework in relation of differences in native and European legal thinking on the base of such analysis. The general direction of solving these problems are proposed.

Key words: intellectual property, intellectual property, European legislation implementation.

Актуальність. Україна стає учасником загальноєвропейського процесу внаслідок підписання Угоди про асоціацію. Це обумовлює об'єктивну необхідність адаптації української системи нормативного регулювання у всіх сферах суспільно-політичного, економічного життя, у тому числі у сфері захисту права інтелектуальної власності, зокрема, під час переміщення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, через митний кордон України. Одним

із елементів такого адаптаційного процесу є імплементація норм європейського законодавства із питань митного забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, які закріплені в Регламенті (ЄС) 608/2013 від 12 червня 2013 р. з питань митного забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності (Regulation (EU) № 608/2013 of the European Parliament and of the Council of 12 June 2013 concerning customs enforcement of intellectual property rights and repealing Council Regulation (EC) № 1383/2003) [1] (далі – Регламент № 608/2013). При цьому постає ряд питань, що обумовлюються особливостями ментального, соціального, культурно-правового тощо характеру, які, в свою чергу, пов'язані з певними відмінностями у розвитку українського суспільства та європейської спільноти. Тому перед Україною постає нагальна потреба у вирішенні проблем, спричинених необхідністю застосування європейських підходів у вітчизняній правовій практиці у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню різноманітних аспектів права інтелектуальної власності у вітчизняній правовій науковій думці присвячено праці Венгерова А., Іоффе О., Матузова Н., Мельник О., Підпригори О., Покровського Й., Стрижак І., Халфиної Р., Шишки Р. та інших.

Проблеми імплементації європейського законодавства в Україні у своїх дослідженнях висвітлювали Бошицький Ю. [2], Михайлюк Г. [3], Ромат Т. [4] та інші.

Разом із тим, поза увагою науковців залишились питання імплементації норм європейського законодавства щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон у правовий простір України, що детермінує актуальність теми статті.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз проблем імплементації норм європейського законодавства з питань митного забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності у вітчизняне законодавство задля окреслення шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння сутності проблем імплементації норм європейського законодавства з питань митного забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності у вітчизняне законодавство та виокремлення шляхів їх вирішення, на нашу думку, необхідно здійснити порівняльний аналіз окремих положень Митного кодексу України (далі – МК України) [5] в частині захисту прав інтелектуальної власності та вищезгаданого Регламенту № 608/2013. Також для об'єктивності дослідження необхідно проаналізувати положення Книги четвертої Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) «Право інтелектуальної власності» [6].

В українському законодавстві право інтелектуальної власності визначається як право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та іншим законом. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається ЦК України та іншим законом (ст. 418) [6].

Також окремо закріплюється перелік об'єктів права інтелектуальної власності, до якого входять: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) орга-

нізації мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці (ст. 420) [6]. Ці об'єкти права інтелектуальної власності у такому ж термінологічному та змістовному вираженні закріплені у п. 46. ст. 4 МК України [5], що відповідає закономірностям побудови української системи права.

У той же час Регламент № 608/2013 оперує дещо іншим поняттям права інтелектуальної власності, а окреме поняття об'єктів у ньому відсутнє взагалі. Одночасно Регламент № 608/2013 правом називає те, що в українському законодавстві є не правом, а об'єктами, на яке поширюється дане право. Отже констатуємо, що у названому нормативно-правовому акті ЄС поняття права застосовується щодо того, що за своєю сутністю є об'єктом права. Поряд з тим, у Регламенті № 608/2013 подається дещо більший перелік позицій, які в українському законодавстві можна визначити як об'єкти права (Див. табл.).

Результати аналізу, наведеного у таблиці, наштовхують на думку про неможливість механічного калькування положень Регламенту № 608/2013 в українське правове поле. Зокрема, під час імплементаційного процесу позиції, викладені у п. 1 ст. 2 Регламенту № 608/2013 [1], повинні увійти у вітчизняне законодавство не як визначення власне права інтелектуальної власності, яке закріплене ЦК України, а як об'єкти права інтелектуальної власності, тому що вони такими і є.

Також, виходячи з тексту положень Регламенту № 608/2013, під правом, крім іншого, розуміються документи, які в дійсності засвідчують право на певні об'єкти права інтелектуальної власності. Зокрема, в переліку права зазначено: у п. (е) патент, передбачений національним законодавством або законодавством ЄС; у п. (f) додаткове свідчення захисту для лікарських засобів, передбачене Регламентом (ЄС) № 469/2009 Європейського Парламенту та Ради від 6 травня 2009 року, включаючи додаткове охоронне свідоцтво на лікарські засоби; у п. (g) додатковий охоронний сертифікат на засоби захисту рослин, передбачений у регламенті (ЄС) № 1610/96 Європейського Парламенту та Ради 23 липня 1996 року, включаючи додатковий охоронний сертифікат на засоби захисту рослин [1].

Ще раз варто наголосити, що цю термінологічну та понятійну проблему розбіжностей і в цьому сегменті неможливо вирішити механічним перенесенням положень Регламенту № 608/2013 у відповідне законодавство України, що регулює сферу захисту права інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України. Адже механічне копіювання положень європейського законодавства може призвести до такої абсурдної ситуації, коли у вітчизняному законодавстві патент чи інший документ охоронного характеру буде визначений як право інтелектуальної власності. Проте охоронний документ є лише формою закріплення права, а не його проявом, тому така груба підміна понять є абсолютно недопустимою і неприйнятною для української правотворчої практики.

Тому можемо припустити, що у Регламенті № 608/2013 проявляється «стереотипність європейського правового мислення», яка полягає у тому, що під певним нормативно закріпленим поняттям може розумітися і право, і об'єкт цього права, і документ, за допомогою якого це право закріплюється. Вірогідно, що

Порівняльна таблиця переліку об'єктів права інтелектуальної власності в українському та європейському законодавствах

Об'єкти права інтелектуальної власності згідно з ЦК України	Об'єкти права інтелектуальної власності згідно з МК України	Право інтелектуальної власності згідно з Регламентом № 608/2013
<ul style="list-style-type: none"> • літературні та художні твори; • комп'ютерні програми; • компіляції даних (бази даних); • виконання; • фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; • наукові відкриття; • винаходи, • корисні моделі, • промислові зразки; • компонування (топографії) інтегральних мікросхем; • раціоналізаторські пропозиції; • сорти рослин, • породи тварин; • комерційні (фірмові) найменування, • торговельні марки (знаки для товарів і послуг), • географічні зазначення; • комерційні таємниці. 	<ul style="list-style-type: none"> • об'єкти авторського права і суміжних прав, • винаходи, • корисні моделі, • промислові зразки, • торговельні марки, • географічні зазначення (зазначення походження товарів) та • сорти рослин. 	<p>1) право інтелектуальної власності означає:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) торгіву марку; (b) проектування (розробка); (c) авторські права, або будь-які інші права, передбачені національним чи Союзний законодавством; (d) географічне зазначення; (e) патент, передбачений національним законодавством або законодавством Європейського Союзу; (f) додаткове свідчення захисту для лікарських засобів, передбачене Регламентом (ЄС) № 469/2009 Європейського Парламенту та Ради від 6 травня 2009 року, включаючи додаткове охоронне свідоцтво на лікарські засоби; (g) додатковий охоронний сертифікат на засоби захисту рослин, передбачений у регламенті (ЄС) № 1610/96 Європейського Парламенту та Ради 23 липня 1996, включаючи додатковий охоронний сертифікат на засоби захисту рослин; (h) Спільне право на рослинне різноманіття, як це передбачено Регламентом Ради (ЄС) № 2100/94 від 27 липня 1994 щодо захисту прав на рослинне різноманіття; (i) права на сорти рослин, передбачені національним законодавством; (j) топографія напівпровідникових продуктів, як це передбачено національним законодавством або законодавством Союзу; (k) корисна модель, оскільки вона захищена як право інтелектуальної власності національним законодавством або законодавством Союзу; (l) фірмове найменування, оскільки воно захищене як ексклюзивне право інтелектуальної власності на національному рівні або законодавством Союзу.

саме такий підхід має місце, коли у Регламенті № 608/2013 патент зафіксовано як право, який, за мовчазною згодою, сприймається і як право на винахід, і як власне винахід, і як документ, що підтверджує це право.

Ще однією ілюстрацією «стереотипності європейського правового мислення» є поняття «товари, підозрювані в порушенні права інтелектуальної власності». За такою логікою товар, що підозрюється у порушенні права інтелектуальної власності, виступає суб'єктом правопорушення і в подальшому може бути притягнений до відповідальності. Швидше за все, мова йде про товар як про предмет можливого правопорушення, що вчиняється особою-суб'єктом правопорушення.

Поряд з тим, у Регламенті № 608/2013 відсутні такі об'єкти права ІВ, як винахід, породи тварин; фонограми, відеограми. Натомість у понятійно-категорійному апараті Регламенту № 608/2013 з'явилося поняття «піратські товари», яке, як правило, вживається разом із поняттям «контрафактні товари» [1]. І якщо останнім поняттям послуговується українське митне законодавство, то першого поняття або його аналога у митному законодавстві України ми не знаходимо.

Правове регулювання у будь-якій сфері соціально-економічного життя в Україні — це комплексний процес, який передбачає тісний взаємозв'язок між законодавчими актами, які регулюють одну й ту ж сферу. У даному разі сфера інтелектуальної власності врегульовується цивільним, кримінальним, адміністративним, митним законодавством України, які мають своє традиційне праворозуміння, притаманне вітчизняній правовій системі. Поряд із тим, у нормативних правоустановчих актах ЄС наголошується на необхідності застосування норм європейського законодавства без шкоди для національних законодавств не лише країн-учасниць, але й третіх країн. Ігнорування різничитань може створити ряд правових колізій, підірвати підвалини теорії права та праворозуміння, негативно вплинути на галузевий та відомчий (локальний) правотворчий процес, призвести до викривлень у практиці реалізації правових норм, їх застосування та використання, зокрема при здійсненні захисту прав інтелектуальної власності у судовому та адміністративному порядку.

Висновки. Отже, в українському законодавстві, адаптованому до європейських норм, мають залишитися поняття права інтелектуальної власності, суб'єктів права інтелектуальної власності та суб'єктів правопорушень у сфері інтелектуальної власності, об'єктів права інтелектуальної власності та поняття документів, які закріплюють таке право. Названі поняття повинні залишитися відмінними один від одного, хоча і тісно взаємопов'язаними. Експерти ЄС, які будуть оцінювати якість імплементаційного процесу, повинні розуміти особливості українського правотворчого процесу та юридичної техніки. При цьому такий підхід має забезпечити реальну реалізацію європейських норм щодо захисту прав інтелектуальної власності в українському правовому просторі.

Також при офіційному перекладі нормативно-правових актів ЄС, які будуть імплементуватися в українське законодавство, потрібно комплексно застосовувати всі засоби юридичного тлумачення: не лише лінгвістичні, але й логіко-юридичні, історичні та інші засоби юридичної техніки правотворчого процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Regulation (EU) N 608 /2013 of the European Parliament and of the Council of 12 June 2013 concerning customs enforcement of intellectual property rights and repealing Council Regulation (EC) N 1383 /2003. — [Electronic resource]. — Mode of access: http://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&sl=en&tl=uk&u=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fanti_fraud%2Fdocuments%2Fen-revenue%2F608_2013_en.pdf
2. Бошицький Ю. Інтелектуальна власність в сучасній Україні — актуальні питання модернізації та правового регулювання / Ю. Бошицький // Часопис Київського університету права. — 2013. — № 1. — С. 213-217.
3. Михайлюк Г. Правові механізми інтеграції України до європейського правового простору шляхом реформування вітчизняного законодавства про право комерційних позначень: частина I — доктринальний підхід / Г. Михайлюк. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [Nzizvru_2014_1_9%20\(1\).pdf](http://Nzizvru_2014_1_9%20(1).pdf)
4. Ромат Т. Удосконалення захисту інтелектуальної власності в Україні в контексті міжнародних зобов'язань / Т. Ромат. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03%2810%29/11rtekmz.pdf
5. Митний Кодекс України від 13.03.2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
6. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

УДК 353.327

Грабович Т. А., пошукувач кафедри міжнародного права та міжнародних відносин НУ "ОЮА"

Правові засади формування сучасної структури енергетичної політики ЄС

В даній статті розглядаються структура та завдання політики енергетичної безпеки, визначені актами законодавства ЄС. Аналізується взаємодія між окремими напрямками такої політики.

Ключові слова: енергетична безпека, енергетичне законодавство, Європейський Союз, внутрішній енергетичний ринок.

В данной статье рассматриваются структура и задачи политики энергетической безопасности, определенные актами законодательства ЕС. Анализируется взаимодействие между отдельными направлениями такой политики.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, энергетическое законодательство, Европейский Союз, внутренний энергетический рынок.

The present article provides the review of the structure and aims of the EU energy security policy that are determined by the *acquis communautaire*. The interaction between separate directions of named policy are also analyzed.

The key words: energy security, energy law, European Union, internal energy market.

Актуальність теми обумовлена тим, що політика енергетичної безпеки є відповіддю на сучасні виклики забезпеченню енергетичних потреб суспільства. Наприклад, створення Міжнародного енергетичного агентства було відповіддю на створення ОПЕК, та здійснених ним заходів щодо підняття цін на нафту та обмеження поставок, що спричинило енергетичну кризу 1970-х р. Тобто від